

А. В. Літвяк,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
асистент-стажист кафедри економіки, обліку і оподаткування,
ORCID 0009-0008-1376-3759,
e-mail: litviakalla69@gmail.com,

Приватний заклад вищої освіти «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», м. Черкаси

ГАРМОНІЗАЦІЯ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі розвиток освітніх систем різних країн вимагає постійної взаємодії та обміну досвідом. Одним із важливих аспектів такої взаємодії є гармонізація освітніх послуг, що забезпечує взаємне визнання кваліфікацій, підвищення якості освіти та полегшення академічної мобільності учнів і педагогів. У цьому контексті питання гармонізації ринку освітніх послуг закладів позашкільної музичної освіти країн Європейського Союзу та України набуває особливого значення.

Позашкільна музична освіта відіграє важливу роль у формуванні музичних здібностей, креативного мислення та загальної культурної обізнаності дітей та молоді. Вона є невід'ємною частиною культурної освіти і сприяє всебічному розвитку особистості. Проте, через різноманіття підходів, методик та стандартів, що існують у різних країнах, виникає необхідність гармонізації цих систем для забезпечення високої якості освіти та створення єдиних стандартів.

Гармонізація ринку освітніх послуг між Україною та країнами ЄС дозволить не лише підвищити рівень музичної освіти, але й створити умови для більш тісної інтеграції України в європейський освітній простір. Це передбачає адаптацію національних освітніх програм до європейських стандартів, вдосконалення методик викладання, обмін досвідом між викладачами та учнями, а також розширення можливостей для участі у міжнародних проєктах і конкурсах.

Таким чином, дослідження процесів гармонізації ринку освітніх послуг позашкільної музичної освіти є актуальним і важливим для розвитку освіти як в Україні, так і в Європейському Союзі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гармонізація ринку освітніх послуг у сфері позашкільної музичної освіти є важливим напрямом досліджень, особливо в контексті інтеграції України до європейського освітнього простору. Теоретичним та прикладним питанням формування, розвитку

та функціонування ринку освітніх послуг присвячені наукові праці таких дослідників: А. Антохова, Й. Бескида, Т. Боголіб, О. Грішної, М. Долішнього, Т. Ілляшенко, Л. Іщука, І. Каленюк, Л. Козаренка, І. Комарницького, О. Кратт, О. Кукліна, Р. Патора, І. Ходикіна, О. Черниш та деяких інших. Разом з тим, враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку України, недостатньо дослідженими залишаються питання гармонізації національного ринку освітніх послуг у сфері позашкільної музичної освіти з ринком країн Європейського Союзу задля розвитку співпраці між країнами, підвищення конкурентоспроможності освітніх установ на міжнародному рівні, а також створення більш інтегрованого та прозорого освітнього простору, що відповідає вимогам сучасного глобалізованого світу.

Метою дослідження є визначення шляхів адаптації та узгодження освітніх стандартів, програм і методик позашкільної музичної освіти в Україні з європейськими практиками. Дане дослідження спрямоване на виявлення основних викликів та можливостей у процесі гармонізації, а також на розробку рекомендацій щодо підвищення якості музичної освіти в Україні через інтеграцію в європейський освітній простір.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Однією із ключових рис цивілізованої, індустріальної країни на сучасному етапі суспільного прогресу являється ефективний та високорозвинений ринок освітніх послуг [1]. В Україні ринок освітніх послуг довготривалий час піддається негативному впливу як ендегенних факторів, так і екзогенних. Неузгодженість законодавства також сповільнює реформування і наближення освіти, зокрема й музичної, до європейських умов освітнього простору, а сучасними демографічними тенденціями обумовлюється негативна динаміка індексів місткості ринку освітніх послуг і зростання рівня конкуренції між закладами та організаціями, які їх пропонують.

Ринок освітніх послуг є досить специфічним. Так, О. Мудра виокремлює наступні його ключові особливості: «... неоднакова доступність усіх суб'єктів ринку до відповідних ресурсів; асиметричність інформації, яка передбачає відмінність в знаннях одних учасників у порівнянні із іншими; формування ринкових відносин у сфері освіти відбувається на засадах ринкової конкуренції за впливу державного регулювання; структурування ринку освітніх послуг проводиться за економічною та територіальною локальністю, за кон'юнктурною та сегментною ознаками; висока еластичність попиту на освітні послуги, швидка реакція на зміни попиту; індивідуальність та нестандартність наданих послуг і

технологій, висока диференціація продукту за одним і тим самим напрямком; розвиток функції адаптації освіти та людини до нових можливостей навчання, перенавчання; орієнтація молоді на більш престижні, ніж музична, професії; зміни суспільної думки щодо сприйняття освіти як найважливішої передумови та основи матеріального добробуту; формування недержавної освіти на всіх рівнях» [2, с. 38].

На національному ринку освітніх послуг закладів позашкільної музичної освіти функціонують заклади комунальної та приватної форм власності (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл закладів позашкільної музичної освіти України за формою власності, од.

Джерело: побудовано автором на основі [3-5].

Наднизька кількість приватних закладів позашкільної музичної освіти, скорочення кількості комунальних закладів на тлі зменшення кількості вихованців та педагогічних працівників (рис. 2) свідчить про зниження попиту на освітні послуги, який

виник, в тому числі, й внаслідок обмежень пандемії COVID-19, яка унеможливила надання музичних освітніх послуг дистанційно, та розгортання повномасштабної війни в Україні з 2022 року.

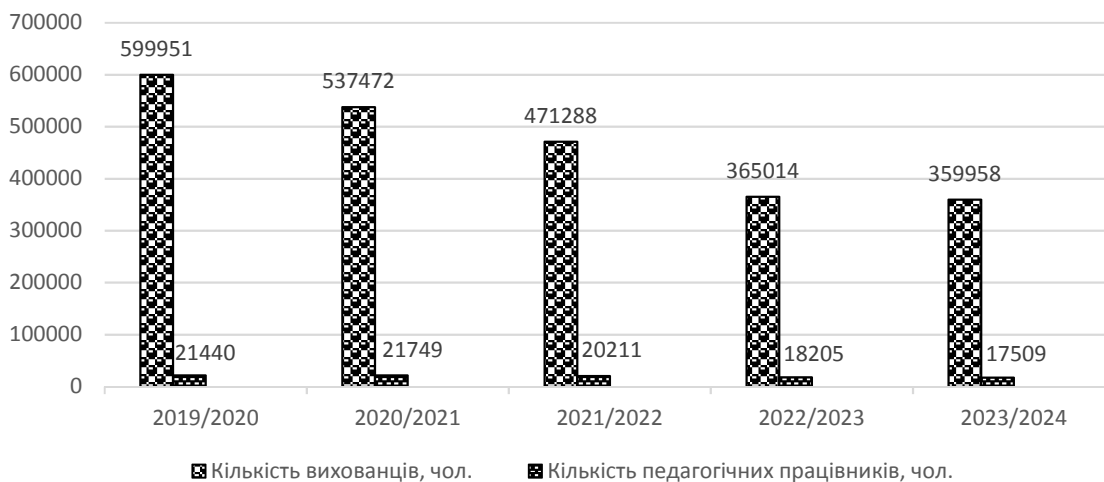

Рис. 2. Кількість вихованців та педагогічних працівників закладів позашкільної музичної освіти в Україні

Джерело: побудовано автором на основі [3-5].

Якість наданих освітніх послуг залежить значною мірою від якості кадрового складу закладів позашкільної музичної освіти. За даними Інституту освітньої аналітики [3-5] понад 75% педагогічних працівників закладів позашкільної музичної освіти мають повну вищу освіту (магістр або спеціаліст), однак, разом з тим, близько 4% мають лише загальну середню освіту і рівень їх кваліфікації потребує підвищення.

Як бачимо на ринку освітніх послуг закладів позашкільної музичної освіти в Україні спостерігаються негативні тенденції щодо зменшення попиту на музичні освітні послуги. Однією із ключових передумов зменшення попиту на освітні музичні послуги в Україні є незадоволеність якістю послуг, які надаються позашкільними музичними освітніми закладами, зниження рівня доходів населення і, як наслідок, низька його платоспроможність та зростання рівня інфляції, непрестижність музичної професії та низький рівень заробітних плат. Вищезазначені причини обумовлюють необхідність постійних коректувань стратегій закладів музичної освіти та організаційних змін задля адаптації до мінливого зовнішнього середовища та зростання попиту [6]. Такими стратегіями розвитку національного ринку освітніх послуг закладів музичної освіти повинна враховуватися інтеграція ринку освітніх послуг закладів музичної освіти і саме системи освіти у ринок освітніх послуг закладів музичної освіти Європейського Союзу. Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в усіх сферах української економіки, також активно впливають і на освітній процес.

Роль знань та вмінь із розвитком економічних процесів посилюється. Знання та вміння стають товаром на ринку освітніх послуг. Відповідно, удосконалення ринку освітніх послуг являється необхідною умовою практичної реалізації цілі держави із соціально-орієнтованою економікою до підвищення життєвого рівня населення [7, с. 617].

Слід зазначити, що ринок освітніх послуг в Україні розглядається як система відносин у ринкових умовах щодо купівлі-продажу освітньої послуги,

яка з огляду на це стає товаром. Необхідно відмітити, що об'єктом купівлі-продажу на даному ринку виступає не власне освіта як процес набуття певних знань, а саме освітня послуга, яка в себе включає комплекс матеріальних і нематеріальних ресурсів, потрібних для навчального процесу. І за таких обставин ринок освітніх послуг може розглядатися з двох ракурсів: як частину ринку праці та як самостійний елемент [8].

Основою консолідації європейських країн виступила ідея створення «зони європейської освіти», сформовано основні принципи, на яких базується структурування національних систем освіти. В умовах виконання Угоди про асоціацію із Європейським Союзом ринок освітніх послуг в Україні, виступаючи вагомим складовою національної системи освіти, сьогодні розвивається під впливом вищезазначених процесів, однак має низку проблем, які сповільнюють гармонізацію з ринком ЄС.

Розглядатимемо гармонізацію ринків освітніх послуг як процес узгодження та уніфікації освітніх стандартів, програм, методик викладання та інших аспектів освітньої діяльності між різними країнами або регіонами. Метою гармонізації є забезпечення взаємного визнання освітніх кваліфікацій, підвищення якості освіти, полегшення академічної та професійної мобільності, а також створення єдиного освітнього простору, де освітні послуги відповідають загальноєвропейським стандартам [9, с. 30].

Оскільки в сучасному світі освіта та знання являються інтернаціональним явищем, в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів, які охопили абсолютно усі сфери людського життя, включаючи освітню, відбуваються формування і розвиток єдиного глобального освітнього простору на основі зближення підходів різноманітних країн щодо організації освіти [10, с. 27].

Освітнє законодавство країн ЄС та України має як спільні риси, так і суттєві відмінності, зумовлені історичними, культурними, соціальними та економічними факторами. У контексті музичної освіти ці особливості можна розглянути через різні аспекти (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості освітнього законодавства країн ЄС та України у контексті музичної освіти

Особливість	Країни Європейського Союзу	Україна
1	2	3
1. <i>Фінансування освіти</i>	Фінансування музичної освіти у країнах ЄС забезпечується за рахунок державних коштів, місцевих бюджетів, приватних інвестицій та грантів. Існують спеціальні програми ЄС, що підтримують музичну та культурну освіту, такі як програма Erasmus+	В Україні фінансування музичної освіти також здійснюється за рахунок державного бюджету, але ресурси часто обмежені. Спостерігається зростання ролі приватного фінансування та міжнародних грантів для підтримки розвитку цієї галузі
2. <i>Міжнародна співпраця та інтеграція</i>	В ЄС міжнародна співпраця є ключовим елементом освітньої політики. Європейські освітні програми активно сприяють обміну студентами та викладачами, спільним дослідницьким проєктам і культурним обмінам	Україна активно працює над інтеграцією в європейський освітній простір, беручи участь у міжнародних програмах та проєктах. Важливим аспектом є гармонізація освітніх програм та стандартів із європейськими

Закінчення табл. 1

1	2	3
3. Законодавчі рамки та регуляція освіти	Освітнє законодавство в країнах ЄС регулюється на національному рівні, але існує гармонізація через спільні директиви та рекомендації Європейського Союзу. Наприклад, Болонський процес забезпечує узгодження освітніх стандартів, у тому числі в галузі музичної освіти, сприяючи мобільності студентів і викладачів. Музична освіта часто включена в загальний контекст культурної освіти і підпадає під регулювання національних законів про освіту	Освітнє законодавство України також розроблене на національному рівні. Музична освіта регулюється загальними законами про освіту, а також спеціалізованими актами, які стосуються позашкільної та мистецької освіти. Існує прагнення до гармонізації з європейськими стандартами, що відображається у відповідних реформах та оновленнях законодавства
4. Освітні стандарти та програми	Освітні стандарти в галузі музики визначаються національними освітніми органами, проте вони часто узгоджуються з європейськими рамковими кваліфікаціями (EQF). Стандарти акредитації освітніх програм чітко прописані і враховують як академічні, так і практичні аспекти підготовки. Існує широка автономія закладів у виборі програм і методик викладання	Освітні стандарти встановлюються Міністерством освіти і науки України та іншими відповідними органами. Програми музичної освіти часто стандартизовані, але поступово впроваджуються елементи автономії закладів. Існує процес оновлення та узгодження стандартів із європейськими вимогами
5. Акредитація та контроль якості	У країнах ЄС акредитація освітніх закладів і програм є важливим механізмом забезпечення якості освіти. Процеси акредитації зазвичай виконуються незалежними агентствами, які діють на національному або міжнародному рівні. Високий рівень автономії закладів супроводжується суворим контролем якості	В Україні процес акредитації також регламентується на державному рівні, з акцентом на відповідність національним стандартам. Однак поступово впроваджуються незалежні оцінки якості та акредитації, спрямовані на підвищення міжнародної відповідності
6. Культурна політика та вплив на освіту	Музична освіта часто є частиною ширшої культурної політики, що підтримується на державному та регіональному рівнях. Політика ЄС сприяє збереженню культурної спадщини та розвитку нових культурних ініціатив	В Україні музична освіта також інтегрована в національну культурну політику, але зосереджена на збереженні національної культурної спадщини в умовах глобалізації та європейської інтеграції

Джерело: сформовано автором.

Надання освітніх послуг закладів музичної позашкільної освіти в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, що мають комплексний зміст. Враховуючи складність та багатогранність праввідносин в сфері надання освітніх послуг, вони регулюються актами господарського, адміністративного та цивільного законодавства.

Ст. 53 Конституції України кожному гарантується право на освіту, «... держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам» [11]. Пункт 3 статті 116 Конституції України визначає, що проведення політики у сфері освіти забезпечується Кабінетом Міністрів України (далі – КМУ), а пунктом 6 статті 92 передбачено, що засади регулювання освіти визначаються виключно законами України [11].

Серед законодавства України виділяють загальні господарські закони. Господарський кодекс України (далі – ГКУ), виступаючи актом загального законодавства, не включає окремі норми, якими б регулювалася виключно господарська діяльність

щодо надання освітніх послуг. Але із пункту 2 статті 69 ГКУ слідує, що у підприємства можуть бути власні навчальні заклади: «Підприємство забезпечує підготовку кваліфікованих робітників та спеціалістів, їх економічне і професійне навчання як у власних навчальних закладах, так і в інших навчальних закладах за відповідними угодами. Підприємство надає пільги відповідно до закону своїм працівникам, які навчаються без відриву від виробництва» [12]. Тобто, господарська діяльність щодо надання послуг в сфері освіти і, зокрема музичної, провадиться на загальних засадах господарювання. Її особливості визначаються спеціальними нормативно-правовими актами.

У Цивільному кодексі України глава 63 присвячена договорам про надання послуг. З-поміж цих договорів виділяють договори про надання послуг зв'язку, аудиторських, інформаційних, консультаційних, медичних, ветеринарних послуг, послуг з туристичного обслуговування, навчання тощо [13].

З-поміж актів спеціального законодавства, якими регулюється діяльність закладів музичної позашкільної освіти щодо надання освітніх послуг, вища юридична сила належить законам України: «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII, яким визначаються загальні принципи організації освіти в Україні, включаючи музичну освіту [14],

«Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 року № 1841-III, на основі якого визначається державна політика у сфері позашкільної освіти, її правові, соціально-економічні, а також організаційні, освітні та виховні засади, включаючи музичну освіту [15] та «Про культуру» від 14 грудня 2010 року № 2778-VI, який визначає загальні принципи культурної політики в Україні, включаючи підтримку мистецтва, музики та культурних програм [16], Стратегія розвитку освіти в Україні до 2030 року (документ, який визначає стратегічні цілі та завдання в галузі освіти, включаючи мистецьку освіту) [17].

До підзаконних нормативно-правових актів щодо регулювання надання послуг в сфері освіти належать: Указ Президента України «Про затвердження Національної доктрини розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року № 347/2002 [18], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» від 06 травня 2001 року № 433 [19], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» від 27 серпня 2010 року № 796 [20] та ін.

Зазначені вище акти направлені на забезпечення надання навчальними закладами максимально якісних освітніх послуг. Однак глобалізована сучасність обумовлює постійні зміни законодавства, що визначають правила надання освітніх послуг, з метою його гармонізації з європейським законодавством.

В країнах Європейського Союзу конституційне право на освіту є фундаментальним принципом, яке закріплене у їхніх конституціях. Освіта визнається основним правом людини та важливим інструментом для індивідуального та соціального розвитку [21]. У контексті музичної освіти застосування цього права набуває особливої актуальності, враховуючи роль музики в культурному формуванні, когнітивному розвитку та художньому самовираженні осіб [22].

Правові принципи, які лежать в основі регулювання та просування музичної освіти, ґрунтуються на різних нормативних інструментах як на національному рівні, так і на рівні Європейського Союзу. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1948 році, встановлює у статті 26, що кожна людина має право на освіту, спрямовану на повний розвиток людської особистості [23]. Цей фундаментальний принцип підкріплений Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, який визнає право кожного на освіту та участь у культурному житті [24].

Зосереджуючись на національному рівні, відмітимо, що у європейському контексті Німеччина ви-

діляється своєю давньою традицією цінування музичної освіти. Основний закон Німеччини (Grundgesetz) гарантує мистецьку та наукову свободу, забезпечуючи конституційну основу для просування музичної освіти [25]. Крім того, федеративна структура країни покладає на штати, які називаються землями, відповідальність за освіту, що призводить до різноманітності політики та програм для музичної освіти [26]. Така децентралізація дозволяє краще адаптуватися до місцевих реалій, але також створює проблеми для координації та рівності між державами. Деякі федеральні землі мають спеціальні правові норми/закони для музичних закладів: Бранденбург, Баден-Вюртемберг, Заксен-Ангальт, Баварія, Берлін та Бремен. Тези правил/законів стосуються юридично обов'язкових стандартів (щодо цілей, обов'язків та структури музичних закладів, кваліфікації викладачів та директорів, захисту назви «музична школа» та державної фінансової підтримки/субсидій).

Німеччина має офіційно створений навчальний план для музичної освіти, який реалізується всіма музичними школами, афілійованими Асоціацією німецьких музичних шкіл (VdM). Навчальний план розробляється Асоціацією німецьких музичних шкіл.

Фінляндія, визнана на міжнародному рівні завдяки досконалості своєї освітньої системи, має музичну освіту як обов'язковий компонент навчальної програми з перших років базової освіти [27]. Конституція Фінляндії гарантує право на безкоштовну базову освіту та гарантує автономію навчальних закладів [28]. Державна політика щодо музичної освіти у Фінляндії характеризується великими інвестиціями в підготовку вчителів-спеціалістів, шкільну інфраструктуру та підвищення рівня творчості та художнього вираження учнів [29].

Фінляндія має офіційно створений навчальний план для музичної освіти на національному рівні, який реалізується всіма музичними закладами і для всіх предметів. Національна навчальна програма була розроблена Національною радою освіти спільно з Асоціацією фінських музичних шкіл та іншими громадськими організаціями [30].

В Іспанії музична освіта регулюється спеціальним Законом про освіту (LOE, 2006), тому що це правова основа, на якій сучасні вчителі музики базують свою роботу. В основу Закону покладено три головні принципи: якість і справедливість, спільні зусилля та узгодженість з законодавством Європейському Союзу [31]. Важливо мати на увазі, що кожна спільнота має свій власний закон. Закон про національну музичну школу не означає, що кожна людина має право вивчати музику: музична освіта в музичних школах є безкоштовним варіантом.

Іспанія має офіційно розроблений навчальний план для музичної освіти. Ця національна навчальна програма була розроблена Міністерством освіти. Міністерство освіти має навчальну постанову про

мінімуми, але кожна громада має свій закон. Отже, не кожен музичний заклад використовує національну навчальну програму. Кожен музичний заклад може розробити свою власну навчальну програму, враховуючи свої інтереси, особливості муніципалітету та цілі центру.

У Норвегії діє закон про музичну освіту. Закон включає один пункт, який говорить, що «всі муніципалітети повинні самостійно або у співпраці з іншими муніципалітетами мати пропозицію школи музики та культури для дітей та молоді, організовану у взаємозв'язку з обов'язковою шкільною системою або місцевими культурними організаціями». Існує тільки один приватний музичний навчальний заклад в Норвегії, який знаходиться в Осло. Це приватна заклад, але він підтримується муніципалітетом. Заклад пропонує спеціальну освіту талановитим дітям та підліткам. Осло також має «нормальну» муніципальну музичну та художню школу, де музика викладається на всіх рівнях. Національна спілка музичних шкіл пропонує програму контролю якості/забезпечення музики та художніх шкіл [30].

В Норвегії відсутній офіційно встановлений навчальний план для музичної освіти. Зазвичай музичні заклади не розробляють власну навчальну програму; замість цього вчителі несуть відповідальність за складання плану навчання для кожного учня. Тим не менш, є кілька музичних закладів, які використовують міжнародні іспити в якості безкоштовної пропозиції для своїх учнів.

Австрія поділяється на федеральні землі (Bundesländer): кожна земля має свій власний закон про музичну освіту. Ці закони стверджують, що «велика кількість, особливо молодих, людей повинна мати можливість відвідувати (навчатися в) музичну школу (заклад)». Окрім державних, є також приватні музичні заклади: вони різні в тому, як вони фінансуються (в основному за рахунок учнівських зборів). Контроль якості/забезпечення музичних закладів здійснюється як самими музичними закладами, так і землями. Навчання має оплачуватися у всіх музичних закладах Австрії. Можлива фінансова підтримка тих, хто не може оплатити навчання.

Австрія має офіційно встановлений навчальний план для музичної освіти, який реалізується всіма музичними закладами і для всіх предметів. «Офіційно» не означає «за національним законодавством», але всі провінції приймають навчальний план розроблений Конференцією австрійських музичних шкіл [30].

Бельгія, її франкомовна частина, має закон про музичний заклад. Закон встановлює, що кожній людині дозволено вивчати музику (діти до 12 років не повинні платити за неї), але він не зобов'язує муніципалітети або асоціації організувати музичні заклади. Однак близько 98 % муніципалітетів мають художні школи. Існує спеціальна школа для надзвичайно талановитих підлітків під назвою «Chapelle musicale Reine Elisabeth». Приймаються тільки

12 підлітків (фортепіано, скрипка і віолончель). Їх підтримують приватні спонсори. Крім того, є приватні музичні заклади. Вони не повинні поважати закони і програми мистецьких освітніх систем. Більшість з них призначають альтернативну систему вивчення школам.

У Бельгії є офіційно встановлена загальна структура музичної освіти на національному рівні. Музичні заклади розробляють власні навчальні програми, які повинні бути затверджені урядом [30].

У Данії діє закон про музичну освіту. З 01.01.2007 р. кожна людина має право вступити до музичної школи в кожній громаді. Данія, одна з небагатьох країн, де приватних музичних закладів немає. Також відсутня система контролю якості/забезпечення по відношенню до музичних закладів. Всі музичні заклади стягують плату за навчання. Є гранти, доступні для непривілейованих студентів.

Данія має офіційно встановлений навчальний план для музичної освіти на національному рівні, але музичні заклади вільні вибирати, чи хочуть вони реалізувати цю національну навчальну програму або ні. Навчальний план розробляється художньою радою держави [30].

У Франції відсутній закон про музичний заклад. Є багато типів музичних закладів: спеціалізовані в основному спрямовані на аматорську підготовку та деяку підготовку до допрофесійної музичної підготовки. У Франції також є приватні музичні заклади. Ситуація у Франції дуже складна, через кількість і відмінності статусів музичних закладів. Існує близько 4 типів державних закладів (близько 2000) і тисячі приватних музичних закладів.

Контроль якості/забезпечення музичних закладів впроваджується на практиці урядом. Учні музичних закладів повинні платити за навчання для всіх типів музичних закладів. Фінансова підтримка для тих, хто не може оплатити навчання, взагалі неможлива.

У Франції офіційно розроблений навчальний план з музичної освіти, який реалізується всіма музичними закладами і з усіх предметів. Навчальний план розроблений Міністерством культури Франції [30].

Слід відмітити, що у Бельгії, Італії, Норвегії, Швеції, Швейцарії відсутній офіційно встановлений навчальний план для музичної освіти на національному рівні, а в Данії, Фінляндії та Ісландії в навчальних планах не передбачена можливість вибору між індивідуальним та колективним заняттями [32].

Ці приклади ілюструють різноманіття механізмів та державної політики щодо музичної освіти в Європейському Союзі. У той час як деякі країни застосовують більш централізовані та директивні підходи, інші віддають перевагу децентралізації та місцевій автономії. Існують також відмінності у спрямованості навчальних планів та програм, підготовці учнів та інвестиціях в інфраструктуру та дидактичні ресурси.

Що стосується наднаціонального рівня, то у 2010 році Європейська музична рада (ЕМС) запустила робочу групу з музичної освіти для вивчення реалізації Сеульської адженди розвитку музичної освіти та пошуку шляхів адаптації документа для музичного сектора в Європі. Результатом стала так звана Боннська декларація – документ, спрямований на сектор музичної освіти і на політиків, які приймають рішення [33].

Перша мета Боннської декларації зосереджена на доступі: «Доступ до музичної освіти та активної музичної участі – це право людини, яке має бути забезпечене для людей різного віку та будь-якого походження в Європі» [33]. Цей доступ включає навчання протягом життя, партисипативна музична освіта як частина навчального плану, визнання неформальних та неформальних можливостей музичної освіти, різноманітність місць, в яких пропонується музична освіта та відображає різноманітність суспільства та взаємодію з художніми та нехудожніми дисциплінами.

Друга мета підкреслює важливість та вимоги до високоякісної музичної освіти: «Запевняйте, що мистецька освіта та програми мають високу якість у концепції та наданні» [33]. У документі зазначено, що якість музичної освіти може бути досягнута та покращена, наприклад, шляхом працевлаштування високоякісних практиків музичної освіти на ранніх етапах навчання, професійної підготовки музикантів та музичної підготовки для всіх фахівців освіти, а також модернізованої підготовки вчителів музики та розробки відповідних систем оцінювання (для всіх освітніх закладів).

Третя мета відображає «взаємозалежність особистості та суспільства і знову підкреслює потенціал музики для соціальної відповідальності та міжкультурного діалогу» [33]. У декларації, наприклад, зазначено, що музична освіта повинна бути орієнтована на контекст і враховувати зміни в суспільстві,

міжкультурна підготовка повинна бути включена в професійну підготовку для всіх музикантів і практиків музичної освіти, музичні освітні заклади в формальному секторі та організації, що пропонують неформальну музичну освіту повинні запропонувати більше заходів, спрямованих на вирішення соціальних і культурних проблем. Рекомендації Боннської декларації адресовані не тільки політикам і урядам, а й організаціям у музичній сфері.

Європейський Союз серйозно ставиться до питання мистецької освіти, особливо через Європейський порядок денний для культури та включення творчості в стратегічні рамки освіти та навчання. Однак досі немає конкретної програми підтримки мистецьких освітніх ініціатив, а у Стратегічній Адженді Європейського Союзу 2024-2029 [34] в переліку стратегічних орієнтирів відсутнє питання культури, тож важливо продовжувати підкреслювати значущість мистецтва, культури та освіти для Європейського Союзу як партнерства членів, єдність якого в різноманітті.

Дослідивши системи музичної освіти рівних країн Європейського Союзу та їх правовий базис, можемо відзначити різноманіття підходів до надання освітніх музичних послуг та самої освіти. Разом з тим, це не перешкоджає їх гармонійному співіснуванню на європейському ринку. Тому Україна, як країна з величезним культурним та, зокрема, музичним надбанням, може інтегруватися до європейського простору та зайняти гідну нішу на європейському ринку за умови модернізації підходів до надання освітніх музичних послуг.

Гармонізація ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти залежить від комплексу факторів, які впливають на інтеграцію освітніх систем, стандартизацію навчальних програм, а також на можливість мобільності учнів та викладачів між країнами (табл. 2).

Таблиця 2

Фактори, що впливають на гармонізацію ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти

№ з/п	Фактор	Значення
1	2	3
1	<i>Законодавчі та нормативні акти</i>	Відповідність освітнього законодавства країн щодо акредитації, ліцензування закладів освіти, визнання дипломів та кваліфікацій Гармонізація з європейськими стандартами освіти, що встановлює єдині критерії для освітніх програм і кваліфікацій
2	<i>Міжнародна співпраця та інтеграція</i>	Участь в міжнародних програмах обміну для учнів та викладачів, що сприяє взаємобогаченню культур і поширенню кращих практик Реалізація спільних освітніх проектів між закладами країн ЄС та України, що сприяє обміну досвідом і гармонізації освітніх підходів
3	<i>Фінансування освіти</i>	Рівень та форми фінансової підтримки з боку держави для музичних освітніх закладів, а також доступність стипендій та грантів для учнів Залучення приватних інвестицій у розвиток освітніх закладів, які можуть сприяти впровадженню інноваційних методів навчання та підвищенню якості освітніх послуг
4	<i>Освітні програми та стандарти</i>	Наявність уніфікованих програм навчання, які відповідають міжнародним стандартам та дозволяють учням отримувати освіту, що визнається в різних країнах Впровадження загальних стандартів якості для освітніх програм, що дозволяє зрівняти рівень підготовки випускників у різних країнах

1	2	3
5	<i>Технологічні інновації</i>	Впровадження цифрових технологій у процес навчання, що сприяє розвитку дистанційної освіти і підвищує доступність освітніх програм
		Використання нових педагогічних методів і технологій, які відповідають сучасним вимогам та стандартам у сфері музичної освіти
6	<i>Соціокультурні фактори</i>	Врахування національних культурних особливостей у процесі гармонізації освітніх програм, що дозволяє зберегти ідентичність при інтеграції в міжнародний освітній простір
		Вирішення мовних питань, оскільки мова викладання може бути бар'єром для інтеграції, особливо у позашкільній освіті, де багато навчання здійснюється на рідній мові
7	<i>Рівень підготовки викладачів</i>	Забезпечення можливостей для підвищення кваліфікації викладачів відповідно до міжнародних стандартів
		Викладачі, які беруть участь у міжнародних програмах та обмінах, привносять нові методи та підходи в освітній процес
8	<i>Економічні фактори</i>	Загальний рівень економічної стабільності країн, що впливає на фінансування освітніх програм і доступність музичної освіти для населення
		Високий попит на музичну освіту стимулює розвиток освітніх закладів та впровадження інновацій
9	<i>Інформаційна підтримка</i>	Наявність інформаційних платформ та ресурсів, які дозволяють ознайомлюватися з освітніми можливостями в різних країнах та полегшують інтеграцію учнів і викладачів

Ці фактори взаємодіють між собою, формуючи комплексний вплив на процес гармонізації ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню якості освіти та забезпеченню її доступності для різних категорій населення.

Провідними чинниками формування передумов до гармонізації ринку освітніх послуг України та країн ЄС можна вважати такі:

- відновлення і кристалізація історичних, соціальних та політичних контекстів;
- формування і підтримання особливостей культурно-національних традицій, поглядів та переконань викладача, його ролі, статусу, компетентності, а також професійних функцій;
- впровадження сучасних міжнародних педагогічних ідей: універсальність, інтеграція, професіоналізація тощо.

Зазначені передумови реалізуватимуться Україною практично не суто як партнера, а й як майбутнього члена Союзу із врахуванням досвіду країн Європейського Союзу стосовно гармонізації ринку освітніх послуг в сфері музичної освіти [9].

Серед основних інструментів та методів, які використовуються для гармонізації ринку освітніх послуг в сфері музичної освіти, можна виокремити наступні:

1. *Стандартизація освітніх програм* (впровадження єдиних стандартів та критеріїв якості для освітніх програм, що дозволяє забезпечити взаємне визнання дипломів та сертифікатів між країнами; узгодження навчальних планів і програм з метою створення спільної освітньої бази, яка відповідає міжнародним вимогам).

2. *Законодавче забезпечення* (укладання двосторонніх та багатосторонніх угод між країнами для визнання кваліфікацій, дипломів та сертифікатів у сфері музичної освіти; зміни у національному освітньому законодавстві для відповідності міжнародним нормам та стандартам).

3. *Інституційна співпраця* (створення партнерських програм між музичними школами та консер-

ваторіями різних країн, що дозволяє обмінюватися досвідом та кращими практиками; співпраця з міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО, що сприяє розвитку спільних проєктів та програм у сфері музичної освіти).

4. *Мобільність здобувачів та викладачів* (участь у програмах академічної мобільності, таких як Erasmus+, що дозволяє здобувачам та викладачам з різних країн отримувати досвід у міжнародних освітніх закладах; надання стипендій та грантів для здобувачів і викладачів, які бажають навчатися або стажуватися за кордоном).

5. *Використання сучасних технологій* (створення та використання онлайн-платформ для дистанційного навчання, що дозволяє поширювати освітні послуги та інноваційні методики між країнами; впровадження цифрових інструментів для спрощення процесу взаємного визнання кваліфікацій та забезпечення прозорості освітніх послуг).

6. *Розвиток спільних навчальних програм* (впровадження програм, які передбачають отримання двох дипломів (від двох різних освітніх закладів з різних країн), що сприяє інтеграції освітніх систем; організація курсів та семінарів з участю міжнародних експертів, які допомагають уніфікувати підходи до музичної освіти).

7. *Аналіз та дослідження* (проведення досліджень з метою порівняння освітніх систем, стандартів та методик викладання, що допомагає виявити спільні елементи та відмінності; постійний моніторинг якості освітніх послуг та оцінка ефективності гармонізаційних заходів).

8. *Культурний обмін та популяризація* (організація міжнародних музичних фестивалів, конкурсів та майстер-класів, які сприяють культурному обміну та інтеграції здобувачів і викладачів з різних країн; впровадження програм, спрямованих на популяризацію національної та міжнародної музичної культури, що сприяє культурному збагаченню).

Ці інструменти та методи створюють основу для ефективної гармонізації ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти, сприяючи розвитку освіти на

міжнародному рівні та забезпечуючи високу якість навчання для здобувачів.

Перспективи розвитку гармонізації ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти залежать від низки факторів, таких як політичні, економічні та соціальні зміни, а також технологічний прогрес.

Так, зростання кількості програм академічного обміну для здобувачів та викладачів (як Erasmus+) сприятиме поширенню єдиних стандартів та підходів у сфері музичної освіти.

Впровадження цифрових технологій та онлайн-платформ забезпечать доступ до музичної освіти незалежно від географічного розташування, а також сприяють стандартизації навчальних програм. Створення та розвиток віртуальних шкіл музики надасть можливість здобувачам навчатися у викладачів з різних країн, що сприятиме гармонізації методик та програм.

Посилення партнерства між музичними школами та консерваторіями дозволить обмінюватися досвідом і кращими практиками, а також розробляти спільні програми. Реалізація міжнародних проєктів, спрямованих на розвиток музичної освіти, сприятиме вирівнюванню стандартів навчання та підготовки фахівців.

Розвиток програм для викладачів сприятиме отриманню ними міжнародного досвіду та запровадженню новітніх методик навчання. Збільшення кількості програм стажування та обмінів для викладачів допоможе гармонізувати підходи до музичної освіти.

Збільшення фінансування освітніх проєктів та програм мобільності через гранти буде сприяти розширенню доступу до міжнародної музичної освіти. Залучення інвестицій для покращення інфраструктури музичних освітніх закладів дозволить створити більш сприятливі умови для гармонізації освітніх процесів.

Посилення культурного обміну між країнами надасть можливості щодо взаємного збагачення та розвитку музичної культури в межах єдиного освітнього простору. Гармонізація освітніх програм із врахуванням національних культурних особливостей дозволить зберегти культурну ідентичність у процесі інтеграції.

Зростання інтересу до музичної освіти з боку суспільства стимулюватиме подальший розвиток освітніх програм та їх гармонізацію з міжнародними стандартами.

Висновки. Таким чином, процес гармонізації розглядається в контексті зближення реалізації ос-

вітніх послуг і зближення системи освіти країн ЄС та України.

Гармонізація ринку освітніх послуг сприяє підвищенню якості музичної освіти в Україні через адаптацію та впровадження передових європейських освітніх стандартів і практик. Це дозволяє покращити навчальні програми, методи викладання та підготовку викладачів, що в підсумку підвищує конкурентоспроможність українських випускників на міжнародному рівні.

Гармонізація освітніх систем між країнами ЄС та Україною сприяє взаємному визнанню дипломів і сертифікатів, що полегшує процес академічної та професійної мобільності для здобувачів та викладачів. Це також відкриває нові можливості для подальшого навчання та професійного розвитку на європейському ринку.

Процес гармонізації посилює співпрацю між освітніми закладами різних країн через спільні освітні програми, проєкти та дослідження. Це дозволяє здійснювати обмін досвідом та впроваджувати кращі практики, що сприяє розвитку інновацій в освітньому процесі.

Гармонізація сприяє поступовій інтеграції України до європейського освітнього простору, що забезпечує здобувачам доступ до сучасних освітніх ресурсів, технологій та методик. Це, в свою чергу, покращує якість освіти та робить її більш доступною і привабливою для молоді.

В процесі гармонізації важливо враховувати культурні та національні особливості музичної освіти кожної країни. Це допомагає зберегти національну ідентичність та підтримувати розвиток унікальних культурних традицій, одночасно інтегруючись в європейський контекст.

Гармонізація ринку освітніх послуг також супроводжується певними викликами, такими як необхідність адаптації законодавства, можливі фінансові труднощі та необхідність підготовки викладачів до роботи за новими стандартами. Ці питання вимагають ретельного планування та підтримки на державному рівні.

Подальша гармонізація освітніх послуг у сфері музичної освіти відкриває нові можливості для розвитку освітніх закладів, підвищення рівня підготовки фахівців та зміцнення міжнародного іміджу української музичної освіти. Цей процес є важливим кроком до забезпечення сталого розвитку освітньої системи в Україні та її інтеграції в глобальний освітній простір.

Література

1. Avigdor G. Legislation of the EU member states in the field of innovative activity. *Innovation policy and legislation in the European Union and Ukraine: formation, experience, directions of convergence: materials of the international symposium* (Kyiv, June 2-3, 2011). 2011. P. 298-349.
2. Мудра О. В. Особливості взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці. *Економіка*. 2012. № 5 (119). С. 35-40.
3. Зведений звіт позашкільних навчальних закладів на 01.01.2024 р. *Інститут освітньої аналітики*: веб-сайт. 2024. URL: <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/1-1-pz-derzh-kom-pryvat-2023-2024.pdf>.
4. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2023 р.). *Інститут освітньої аналітики*: веб-сайт. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist-naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuletteni/2022-2-2/>.

5. Позашкільні освітні заклади державної і комунальної форм власності Міністерства освіти і науки України та приватної форми власності (станом на 01.01.2022 р.). *Інститут освітньої аналітики*: веб-сайт. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuletteni/2021-2-2/>.
6. Хандій О. О. Дослідження особливостей ринку освітніх послуг вищих навчальних закладів. *Економіка та держава*. 2015. № 4. С. 44-47.
7. Малюкіна А. Аналіз ринку освітніх послуг в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 617-620.
8. Hutsaliuk O., Navolokina A. Research on the economic interaction between the labor market and human resources in the healthcare sector in Ukraine. *Economic innovations*. 2020. Vol. 22. Iss. 1 (74). P. 37-51. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).37-51](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).37-51).
9. Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А. Гармонізація ринку освітніх послуг країн ЄС та України. *Кращі практики розбудови європейських студій в умовах російської збройної агресії*: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20-21 жовтня 2023 р.). Київ: Українська асоціація викладачів і дослідників європейської інтеграції, 2023. С. 29-31.
10. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 232 с.
11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4337>.
12. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n529>.
13. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n4305>.
14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
15. Про позашкільну освіту: Закон України від 22 червня 2000 року № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.
16. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 року № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.
17. Мистецька освіта в Україні: естетичне вдосконалення особистості через розкриття творчого потенціалу. Міністерство культури та інформаційної політики України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mcip.gov.ua/news/mysteczka-osvita-v-ukrayini-estetichne-vdoskonalennya-osobystosti-cherез-rozkryttya-tvorchogo-potenzialu/>.
18. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>.
19. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>.
20. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-%D0%BF#Text>.
21. UNESCO-2020. Right to Education. URL: <https://en.unesco.org/themes/right-to-education>.
22. Winner, E., Goldstein, T., & Vincent-Lancrin, S. Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education. OECD Publishing, 2013. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264180789-en>.
23. Universal Declaration of Human Rights. United Nations: official web-site. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
24. Organização das Nações Unidas. Pacto Internacional sobre os Direitos Econômicos, Sociais e Culturais. Adotado e aberto à assinatura, ratificação e adesão pela resolução 2200A (XXI) da Assembleia Geral das Nações Unidas, de 16 de dezembro de 1966.
25. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Ausfertigungsdatum: 23.05.1949. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf>.
26. Jank W. Musik-Didaktik: Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II. Cornelsen. 2021.
27. Vahtivuori-Hänninen S., Halinen I., Niemi H., Lavonen J., Lipponen L. A New Finnish National Core Curriculum for Basic Education and Technology as an Integrated Tool for Learning. *Finnish Innovations and Technologies in Schools*. 2014. P. 21-32. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-6209-749-0_2.
28. The Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 817/2018 included). URL: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.
29. Korpela P., Kuoppamäki A., Laes T., Miettinen L., Muhonen S., Muukkonen M., Nikkanen H., Ojala A., Partti H., Pihkanen T., Rikandi I. Music Education in Finland. Mapping the Common Ground: Philosophical Perspectives on Finnish Music Education. 2010. P. 14-31.
30. Music Education in Europe. Part B: National information Country overviews. Erasmus Thematic Network for Music «Polifonia». URL: <https://aec-music.eu/userfiles/File/music-schools-in-europe-section-b.pdf>.
31. Emilia Martos Sánchez. Legal provisions in musical education in contemporary Spain. 2013. DOI: <https://doi.org/10.25115/ecp.v6i12.956>.
32. Music Education in Europe. Part A: Research results. Erasmus Thematic Network for Music «Polifonia». URL: <https://aec-music.eu/userfiles/File/report-polifonia-1-music-schools-in-europe-section-a.pdf>.
33. Bonn Declaration. The European Music Council. 2011. URL: https://www.emc-imc.org/fileadmin/7_Cultural_Policy/Bonn_Declaration.pdf.
34. Strategic Agenda 2024-2029. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/4aldqf12/2024_557_new-strategic-agenda.pdf.
35. Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А., Коцюрба О. Ю., Пітел Н. С. Управління розвитком інноваційно-проектної діяльності освітніх закладів в умовах взаємодії, конкурентоспроможності та забезпеченні їх фінансово-економічної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 2 (45). С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).90-96](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).90-96).

References

1. Avigdor, G. (2011). Legislation of the EU member states in the field of innovative activity. *Innovation policy and legislation in the European Union and Ukraine: formation, experience, directions of convergence*: Proceedings of the International Symposium. (pp. 298-349). Kyiv.

2. Mudra, O. V. (2012). Osoblyvosti vzaiemodii rynku osvitnikh posluh ta rynku pratsi [Features of interaction between the educational services market and the labor market]. *Ekonomika – Economics*, 5 (119), pp. 35-40 [in Ukrainian].
3. Zvedenyi zvit pozashkilnykh navchalnykh zakladiv na 01.01.2024 r. [Summary report of extracurricular educational institutions as of January 1, 2024]. (2024). *Institute of Educational Analytics*. Retrieved from <https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/1-1-pz-derzh-kom-pryvat-2023-2024.pdf> [in Ukrainian].
4. Pozashkilni osvitni zaklady derzhavnoi i komunalnoi form vlasnosti Ministerstva osvity i nauky Ukrainy ta pryvatnoi formy vlasnosti (stanom na 01.01.2023 r.) [Extracurricular educational institutions of state and communal ownership of the Ministry of Education and Science of Ukraine and private ownership (as of January 1, 2023)]. *Institute of Educational Analytics*. Retrieved from <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitchna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuletteni/2022-2-2/> [in Ukrainian].
5. Pozashkilni osvitni zaklady derzhavnoi i komunalnoi form vlasnosti Ministerstva osvity i nauky Ukrainy ta pryvatnoi formy vlasnosti (stanom na 01.01.2022 r.) [Extracurricular educational institutions of state and communal ownership of the Ministry of Education and Science of Ukraine and private ownership (as of January 1, 2022)]. *Institute of Educational Analytics*. Retrieved from <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitchna-diyalnist/analitika/informatsijni-byuletteni/2021-2-2/> [in Ukrainian].
6. Khandiy, O. (2015). Doslidzhennia osoblyvostei rynku osvitnikh posluh vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Higher Education Services Market Studying]. *Ekonomika ta derzhava*, 4, pp. 44-47 [in Ukrainian].
7. Malyukina A. (2014). Analiz rynku osvitnikh posluh v Ukraini [The Market of Educational Services Analysis in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of economic*, 2, pp. 617-620 [in Ukrainian].
8. Hutsaliuk, O., Navolokina, A. (2020). Research on the economic interaction between the labor market and human resources in the healthcare sector in Ukraine. *Economic innovations*, Vol. 22, Issue 1 (74), pp. 37-51. DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\).37-51](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74).37-51).
9. Hutsaliuk, O., Bondar, Iu. (2023). Harmonizatsiia rynku osvitnikh posluh krain YeS ta Ukrainy [Harmonization of the educational services market of the EU countries and Ukraine]. *Krashchi praktyky rozbudovy yevropeiskyykh studii v umovakh rosiiskoi zbroinoi ahresii [Best Practices for the Development of European Studies in the Context of Russian Armed Aggression]*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. (pp. 29-31). Kyiv, Ukrainian Association of Teachers and Researchers of European Integration [in Ukrainian].
10. Dolyniak, Yu. O., Pavlikha, N. V., Tsybaliuk, I. O. (2022). Rynok osvitnikh posluh v umovakh yevropeiskoi intehratsii: retrospektyvnyi analiz i napriamy rozvytku [Educational services market in the conditions of European integration: retrospective analysis and development directions]. Lutsk, Vezha-Druk. 232 p. [in Ukrainian].
11. Konstitutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 № 254k/96-VR]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4337> [in Ukrainian].
12. Hospodarskyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV [Commercial Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 16, 2003 № 436-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n529> [in Ukrainian].
13. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 16, 2003 № 435-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n4305> [in Ukrainian].
14. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 05, 2017 № 2145-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
15. Pro pozashkilnu osvitu : Zakon Ukrainy vid 22.06.2000 r. № 1841-III [On extracurricular education: Law of Ukraine dated June 22, 2000 № 1841-III]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> [in Ukrainian].
16. Pro kulturu : Zakon Ukrainy vid 14.12.2010 roku № 2778-VI [On culture: Law of Ukraine dated December 14, 2010 № 2778-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> [in Ukrainian].
17. Mystetska osvita v Ukraini: estetychne vdoskonalennia osobystosti cherez rozkryttia tvorchoho potentsialu [Art education in Ukraine: aesthetic improvement of personality through the disclosure of creative potential]. (2024). *Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine*. Retrieved from <https://mcip.gov.ua/news/mysteczka-osvita-v-ukrayini-estetychne-vdoskonalennya-osobystosti-cherez-rozkryttia-tvorchoho-potentsialu/> [in Ukrainian].
18. Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity : ukaz prezydenta Ukrainy vid 17.04.2002 r. № 347/2002 [On the National Doctrine of Education Development: Presidential Decree of Ukraine dated April 17, 2002 № 347/2002]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia pereliku typiv pozashkilnykh navchalnykh zakladiv i Polozhennia pro pozashkilnyi navchalnyi zaklad : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.05.2001 r. № 433 [On approval of the list of types of extracurricular educational institutions and the Regulation on extracurricular educational institution: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 06, 2001 № 433]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
20. Pro zatverdzhennia pereliku platnykh posluh, yaki mozhut nadavatsia navchalnymy zakladamy, inshymy ustanovamy ta zakladamy systemy osvity, shcho nalezhat do derzhavnoi i komunalnoi formy vlasnosti : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 serpnia 2010 roku № 796 [On approval of the list of paid services that can be provided by educational institutions, other institutions and institutions of the education system belonging to the state and communal ownership: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 27, 2010 № 796]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
21. UNESCO-2020. Right to Education. Retrieved from <https://en.unesco.org/themes/right-to-education>.
22. Winner, E., Goldstein, T., & Vincent-Lancrin, S. (2013). Art for Art's Sake? The Impact of Arts Education. OECD Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264180789-en>.
23. Universal Declaration of Human Rights. (1948). *United Nations*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
24. Organização das Nações Unidas (1966). Pacto Internacional sobre os Direitos Econômicos, Sociais e Culturais. Adotado e aberto à assinatura, ratificação e adesão pela resolução 2200A (XXI) da Assembleia Geral das Nações Unidas, de 16 de dezembro de 1966.
25. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Ausfertigungsdatum. (1949). Retrieved from <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/GG.pdf>.
26. Jank, W. (2021). Musik-Didaktik: Praxishandbuch für die Sekundarstufe I und II. Cornelsen.
27. Vahtivuori-Hänninen, S., Halinen, I., Niemi, H., Lavonen, J., & Lipponen, L. (2014). A New Finnish National Core Curriculum for Basic Education (2014) and Technology as an Integrated Tool for Learning. In H. Niemi, J. Multisilta, L. Lipponen, & M. Vivitsou (Eds.), *Finnish Innovations and Technologies in Schools* (pp. 21-32). Sense Publishers. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-6209-749-0_2.

28. The Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 817/2018 included). Retrieved from <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>.
29. Korpela, P., Kuoppamäki, A., Laes, T., Miettinen, L., Muhonen, S., Muukkonen, M., Nikkanen, H., Ojala, A., Partti, H., Pihkanen, T., & Rikandi, I. (2010). Music Education in Finland. In I. Rikandi (Ed.). *Mapping the Common Ground: Philosophical Perspectives on Finnish Music Education* (pp. 14-31). BTJ.
30. Music Education in Europe / Part B: National information Country overviews. Erasmus Thematic Network for Music «Polifonia». Retrieved from <https://aec-music.eu/userfiles/File/music-schools-in-europe-section-b.pdf>.
31. Emilia Martos Sánchez. (2013). Legal provisions in musical education in contemporary Spain. DOI: <https://doi.org/10.25115/ecp.v6i12.956>.
32. Music Education in Europe / Part A: Research results. Erasmus Thematic Network for Music «Polifonia». Retrieved from <https://aec-music.eu/userfiles/File/report-polifonia-1-music-schools-in-europe-section-a.pdf>.
33. Bonn Declaration. (2011). The European Music Council. Retrieved from https://www.emc-imc.org/fileadmin/7_Cultural_Policy/Bonn_Declaration.pdf.
34. Strategic Agenda 2024-2029. Retrieved from https://www.consilium.europa.eu/media/4aldqfl2/2024_557_new-strategic-agenda.pdf.
35. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Iu. A., Kotsiurba, O. Yu., Pitel, N. S. (2023). Upravlinnia rozvytkom innovatsiino-proiektnoi diialnosti osvithnikh zakladiv v umovakh vzaiemodii, konkurentospromozhnosti ta zabezpechenni yikh finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Management of the Development of Innovative Project Activities of Educational Institutions in Terms of Cooperation, Competitiveness and Ensuring their Financial and Economic Security]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (45), pp. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2\(45\).90-96](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.2(45).90-96) [in Ukrainian].

Літвяк А. В. Гармонізація ринку освітніх послуг закладів позашкільної музичної освіти країн ЄС та України

У сучасних умовах глобалізації та інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом (ЄС) особливо актуальною стає тема гармонізації ринку освітніх послуг, зокрема у сфері позашкільної музичної освіти. Гармонізація освітніх стандартів та підходів між країнами ЄС та Україною дозволяє створити єдиний освітній простір, який забезпечує високий рівень підготовки фахівців, конкурентоспроможних як на національному, так і на міжнародному ринках праці.

Стаття присвячена аналізу ключових аспектів гармонізації ринку освітніх послуг у сфері музичної освіти, що включає в себе розгляд нормативно-правової бази, аналіз методів та інструментів, що використовуються для гармонізації, а також оцінку впливу цих процесів на розвиток позашкільної музичної освіти в Україні. Значна увага приділяється дослідженню досвіду країн ЄС у впровадженні єдиних стандартів освіти, зокрема в галузі музичної освіти, та його можливого застосуванню в українському контексті.

Стаття також аналізує існуючі проблеми та виклики, що стоять на шляху гармонізації, серед яких можна виділити необхідність адаптації національного законодавства, підвищення рівня професійної підготовки викладачів, а також забезпечення фінансової та інституційної підтримки цього процесу з боку держави та міжнародних організацій. Крім того, обговорюються перспективи розвитку ринку освітніх послуг в Україні в умовах інтеграції до європейського освітнього простору.

У результаті дослідження, виявлено, що гармонізація ринку освітніх послуг у сфері позашкільної музичної освіти є необхідним кроком для забезпечення конкурентоспроможності української освітньої системи, її інтеграції в європейський простір та підвищення якості музичної освіти. Це також створює передумови для розвитку культурного обміну та збереження національних музичних традицій, що сприяє формуванню унікального культурного ландшафту Європи.

Загалом, гармонізація освітніх послуг у сфері музичної освіти має стати основою для розвитку стійкої та якісної освітньої системи, яка відповідатиме потребам сучасного суспільства та викликам глобального ринку праці.

Ключові слова: ринок освітніх послуг, музична освіта, позашкільна музична освіта, заклади позашкільної музичної освіти, гармонізація, глобалізація, євроінтеграція.

Litviak A. Harmonization of the Market of Educational Services of Out-of-School Music Education Institutions in the EU Countries and Ukraine

In the current conditions of globalization and integration processes between Ukraine and the European Union (EU), the topic of harmonization of the educational services market, in particular in the field of extracurricular music education, becomes especially relevant. Harmonization of educational standards and approaches between the EU countries and Ukraine allows creating a single educational space that provides a high level of specialists' training competitive both at the national and international labor markets.

The article is devoted to the analysis of harmonization key aspects of the educational services' market in the field of music education, which includes consideration of the legal framework, analysis of methods and tools used for harmonization, as well as assessment of the these processes' impact on the development of extracurricular music education in Ukraine. Considerable attention is paid to the study of the experience of the EU countries in the uniform standards' implementation of education, in particular in the field of music education, and its possible application in the Ukrainian context.

The article also analyzes the existing problems and challenges that stand in the way of harmonization, among which are the need to adapt national legislation, improve the level of teachers' professional training, as well as provide financial and institutional support for this process from the state and international organizations. In addition, the prospects for the educational services market development in Ukraine in terms of integration into the European educational space are discussed.

As the result of the study, it was found that the harmonization of the educational services' market in the field of extracurricular music education is a necessary step to ensure the competitiveness of the Ukrainian educational system, its integration into the European space and improving the music education quality. It also creates preconditions for the cultural exchange development and national musical traditions preservation, which contributes to the formation of a unique cultural landscape in Europe.

In general, the educational services harmonization in the field of music education should become the basis for the development of a sustainable and high-quality educational system that will meet the needs of modern society and the challenges of the global labor market.

Keywords: market of educational services, music education, out-of-school music education, out-of-school music education institutions, harmonization, globalization, European integration.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2024